

Oegstgeester Sociëteit De Harmonie: 90 jaar Veerkracht en Vitaliteit

DOOR GEERT VAN ETEN EN ARIE NIEUWENHUIJZEN KRUSEMAN

In dit artikel wordt de geschiedenis van de Oegstgeester Sociëteit De Harmonie beschreven. De oprichters van deze sociëteit waren kortere of langere tijd werkzaam geweest in Nederlands-Indië. De activiteiten van de sociëteit waren waarschijnlijk daarom gedurende de eerste vijftig jaren in hoge mate een kopie van die van de Sociëteit De Harmonie in het oude Batavia. Deze opzet voldeed in de jaren zeventig

PIONIERS MET EEN VERLEDEN IN NEDERLANDS-INDIË

Op 30 oktober 1934 vond in hotel-restaurant Het Witte Huis te Oegstgeest de oprichting plaats van de Sociëteit De Harmonie. Deze sociëteit moest een plek bieden waar de leden elkaar regelmatig zouden kunnen ontmoeten. Daarbij speelde zeker een rol dat de meeste oprichters in Nederlands-Indië hadden gewerkt. Zo was in het eerste bestuur (1934-1940) voorzitter A.F. Gooszen Commandant

De oprichters van de sociëteit in Oegstgeest wilden herinneringen aan tempo doeloe, 'die goede oude tijd', levend houden

echter niet meer en daarmee verdween het animo voor het lidmaatschap. Ingrijpende maatregelen midden jaren tachtig keerden het tij, waardoor de Oegstgeester Sociëteit De Harmonie zich ontwikkelde tot een bloeiende vereniging met een breed scala aan activiteiten. Daarover werd al eerder bericht in *Over Oegstgeest*, maar zonder beschrijving van de historische context.

Afb. 1 A.F. Gooszen, eerste voorzitter van de Oegstgeester Sociëteit De Harmonie en voormalig Commandant Zeemacht in Nederlands-Indië.

Zeemacht Nederlands-Indië in Batavia geweest (afb. 1); secretaris C.C. Krieger Commandant van de vloot in Makassar en Soerabaja; penningmeester A.J. Knuttel in dienst van de 'Nederlandsch-Indische Levensverzekering- en Lijfrentemaatschappij' in Medan; gewoon lid P.A. Pijnacker Hordijk rechter bij de Landsraad (rechtbank voor de inheemse bevolking); gewoon lid A. Los hoofd van het Djatibedrijf bij de Dienst van het Boswezen; J.A. Kattenbusch, die kort Krieger als secretaris verving, hoofdingenieur bij de Staatsspoorwegen in Atjeh; en C.O. Matray, penningmeester na Knuttel's overlijden in 1939, resident in Oost-Java. Zeven van de negen leden van het eerste bestuur hadden een verleden in Nederlands-Indië en twee van hen brachten zelfs hun hele werkzame leven in Indië door. De oprichters van de sociëteit in Oegstgeest wilden herinneringen aan tempo doeloe, 'die goede oude tijd', levend houden. Daarom noemden zij de sociëteit naar de belangrijkste sociëteit in de kolonie, de in de negentiende eeuw opgerichte De Harmonie in Batavia.

1934-1985 SOCIËTEIT DE HARMONIE ALS BIJART- EN BRIDGECLUB

De 90-jarige historie van de Oegstgeester Sociëteit De Harmonie kunnen we onderscheiden in twee perioden met een sterk verschillend karakter: de periode 1934-1985 waarin de sociëteit vooral een biljart- en bridgeclub was en de periode 1986-2024 waarin De Harmonie uitgroeide tot een echte sociëteit, dat wil zeggen een gezelligheidsvereniging met een breed scala aan activiteiten.

De eerste voorzitter, oud-viceadmiraal A.F. Gooszen, gaf de club statuur én de naam. De leden vermaakten zich in Het Witte Huis (afb. 2) aan tafels voor biljart en bridge of aan de borreltafel, vaak kletstafel genoemd,

Afb. 2 Hotel Het Witte Huis aan de Endegeesterlaan waar de Sociëteit De Harmonie van 1934 tot 2009 haar bijeenkomst had.

een begrip uit de Indische sociëteit. Kort na de Duitse bezetting besloot Gooszen af te treden. Waarschijnlijk wilde hij als voormalig topman bij de Marine niet in het licht van de Duitse schijnwerpers komen. En ook omdat hij vanaf 1935 actief was als hoofd van de luchtbeschermingsdienst van Oegstgeest, waar hij in vrij korte tijd een goed georganiseerde dienst tot stand bracht. Gooszen werd opgevolgd door Krieger die tot 1963 voorzitter zou blijven. Tot de leden van het eerste uur behoorde ook A.J. van Gerrevink, burgemeester van Oegstgeest, die lid bleef tot zijn vertrek uit de gemeente in 1956.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog stond het verenigingsleven onder toezicht van de Duitsers, met alle daarbij behorende beperkingen. De belangrijkste daarvan was dat het lidmaatschap voor Joden verboden was. Hoeveel Joodse leden de sociëteit in die tijd had is onbekend. Zeker is wel dat het Joodse lid S. Zwarenstein en zijn echtgenote werden gedeporteerd en in een Duits concentratiekamp zijn overleden. Voor het houden van algemene ledenvergaderingen moest het bestuur goedkeuring vragen aan de procureur-generaal. Die vermeldde dan in zijn toestemmingsbrief dat niet over politiek gepraat mocht worden. Om aan de dagelijkse zorgen van de dames van de leden over voedsel, brandstof en kleding tegemoet te komen werd in 1943 de 'Damesafdeling van de Sociëteit' opgericht, die overigens in 1950 op verzoek van de dames weer werd opgeheven. Onder de leden was er tijdens de bezetting ten minste één die geen weerstand kon bieden aan de 'waan van

de tijdgeest'. Dat was de oud-secretaris J.A. Kattenbusch. Door de leden werd dat allerm minst gewaardeerd, om reden waarvan hij eind 1941 zijn lidmaatschap van de sociëteit opzegde. Op 11 november 1942 werd hij door Seyss-Inquart tot NSB-burgemeester van Ridderkerk benoemd, waarvoor hij na de oorlog werd berecht. Na de oorlog werd het sociëteitsleven weer als tevoren opgepakt. De sfeer bleef ondanks de oorlog in Nederlands-Indië nog lange tijd 'Indisch', niet in de laatste plaats door het langdurige voorzitterschap van Krieger (24 jaar) en diens 'streven om de tradities die in De Harmonie van het vroegere Batavia heerste te doen voortleven' en ook het nog immer relatief grote aantal leden met een Indische carrière.

In de jaren zestig en zeventig werd het bestaan van de sociëteit flink op de proef gesteld. Het begon met voorzitter H.P. Blok die vanwege ziekte het merendeel van de bestuurs- en algemene ledenvergaderingen niet kon bijwonen en na vier jaar om gezondheidsredenen aftrad.

Als voor de oorlog vormde bridge de belangrijkste activiteit van de leden en hadden besturen grote moeite om bridgers de overstap naar de gezamenlijke borreltafel te laten maken. Een probleem was ook de beperkte mogelijkheid om in Het Witte Huis andere sociëteitsactiviteiten dan bridge en biljart te ontwikkelen. Daardoor nam de animo voor het lidmaatschap af en daalde het ledental van 55 in 1960 tot 29 begin jaren

tachtig. Voor ledenwerving werden ad-hoc propaganda-commissies ingesteld, maar zonder resultaat.

1986-2024 OEGSTGEESTER SOCIËTEIT DE HARMONIE

De komst van de ondernemende voorzitter H.M.A. (Han) Los (afb. 3) midden jaren tachtig vormde een keerpunt in de geschiedenis van de sociëteit. Los maakte van meet af aan duidelijk dat de sociëteit een gezelligheidsvereniging moest zijn en geen bridge- en biljartclub. Hij lanceerde een plan dat voorzorg in een forse uitbreiding van de sociëteitsactiviteiten, meer aandacht voor ledenwerving onder diverse doelgroepen in Oegstgeest, introductie van een *Maandbericht* voor communicatie naar de leden, de formalisering van de organisatiestructuur met opmaak van statuten waarin ook de toevoeging van 'Oegstgeester' in de naam van de sociëteit. Door deze aanpak veranderde het karakter van de vereniging. Er

bericht vervangen door *Harmonieuws* dat een meer professioneel karakter heeft en verslagen van activiteiten en opiniërende artikelen biedt.

Ondanks deze voorspoedige ontwikkelingen werden besturen geconfronteerd met enkele lastige problemen c.q. uitdagingen. Het eerste betrof Het Witte Huis. Al in 2001-2002 dreigde de sociëteit bij een ingrijpende verbouwing, waarbij de biljartzaal zou moeten verdwijnen, het pand als thuishaven te moeten opgeven. Na langdurige onderhandelingen werd een akkoord bereikt. Er werd een lift geconstrueerd die het biljart in de grond kon laten zakken waardoor de biljartzaal voortaan ook voor andere doeleinden kon worden gebruikt. Het was een oplossing die mede gefinancierd werd door de leden van de sociëteit. Niettemin kwam er in 2009 toch een einde aan de huisvesting van de

Er werd een lift geconstrueerd die het biljart in de grond kon laten zakken waardoor de biljartzaal voortaan ook voor andere doeleinden kon worden gebruikt

kwamen meer – voor alle leden toegankelijke – activiteiten zoals excursies, lezingen, diverse sporten, diners, bijeenkomsten ter gelegenheid van Nieuwjaar en Koninkinnedag. Ook partners werden voor de meeste activiteiten uitgenodigd. Eind 2023 waren er zestien vaste commissies en enkele ad-hoc commissies voor de organisatie van een variëteit aan sportactiviteiten, lezingen, museumbezoek, opinie & debat, et cetera. En telde de Sociëteit 80 leden.

Na de eeuwwisseling kregen leden de behoefte om ook activiteiten in kleiner verband te ontwikkelen. Zo ontstonden een beleggingsclub, biljartclub, eetclub, museumclub en wijnclub. Deze 'bijzondere clubjes', later omgedoopt tot 'gezelschappen', kregen geleidelijk meer aandacht en ruimte van het bestuur. Eind 2023 bedroeg het aantal gezelschappen elf. In 2004 werd het *Maand-*

sociëteit in Het Witte Huis, toen het hotel een andere bestemming kreeg. Van deze locatie, ruim 70 jaar lang het trefpunt van de sociëteit, moest afscheid genomen worden evenals van de eigenaars, de familie Van Ingen Schenau, met wie een bijzondere band bestond. Daarna ondernam het bestuur een lange zoektocht naar een nieuw tehuis. De keuze viel uiteindelijk op Holiday Inn, helaas in Leiden. Tien jaar later verviel ook deze locatie door verkoop tijdens de coronacrisis en verhuisde de sociëteit naar Hilton Garden Inn. In januari 2025 zal de sociëteit opnieuw verhuizen, naar het Dorpscentrum van Oegstgeest.

De tweede, tijdrovende uitdaging betrof de zorg voor het archief. De eerste zestig jaar was de vorming en het beheer van het archief toevertrouwd aan de secretarissen. In 2004-2005 werd samenwerking gezocht met een professioneel archief, het Regionaal Archief Leiden (RAL), thans Erfgoed Leiden en Omstreken (ELO). Met inzet van een aantal leden kon na een vijf jaar durende operatie zowel het algemene als het fotoarchief van de sociëteit bij het RAL worden ondergebracht.

De derde uitdaging betrof de overgang van het papieren naar het digitale tijdperk, een ontwikkeling die vanaf 2011-2012 in gang is gezet. Stukken zoals die voor de jaarvergadering werden voortaan uitsluitend per e-mail verzonden. Voorts werd een website ontwikkeld met verschillende rubrieken over sociëteitsactiviteiten en een toegankelijk archief van de sociëteit. Meer recent werd daaraan de digitale *Nieuwsflits* toegevoegd waarin leden worden geïnformeerd over komende activiteiten en het

Afb. 3 H.M.A. Los, voorzitter van de Sociëteit De Harmonie van 1986 tot 1992.

overlijden van leden, en een tiental WhatsApp-groepen voor bestuur, commissies en gezelschappen.

De vierde uitdaging was de coronapandemie in de jaren 2020-2021, een van de meest turbulente perioden in de geschiedenis van de sociëteit. Bijna alle fysieke activiteiten moesten worden opgeschort. Tijdens de lockdowns ging de sociëteit wel dicht maar niet op slot. De *Nieuwsflits* hield de leden op de hoogte van ontwikkelingen en de wekelijkse borrel vond gedurende de lockdowns online plaats. Voor de maandelijkse lezingen werden via ZOOM online bijeenkomsten georganiseerd. Een *Harmonieuws* special verscheen, waarbij elk lid in het kort uiteenzette hoe hij de coronaperiode doorkwam. En tussen de lockdowns door werden tijdens de borrels richtlijnen opgesteld voor één-op-één gesprekken op voldoende afstand. Onder de leden bleef het aantal coronaslachtoffers gelukkig beperkt. Na de crisis werd het sociëteitsleven weer energiek opgepakt, als blijk van veerkracht en vitaliteit.

In de afgelopen veertig jaar is het aantal leden sterk toegenomen. Waren er in 1984 nog maar 29 leden, in de jaren negentig is dat aantal gestegen tot 80. De ledenstijging na het aantreden van Los, is een fraaie illustratie van de betekenis van zijn voorzitterschap voor de Oegstgeester Sociëteit De Harmonie.

SLOT

Het beeld dat uit deze beknopte geschiedenis naar voren komt is dat van een sociëteit met sterke Indische wortels en aanvankelijk het karakter van een bridge- en biljartclub, die in de jaren zestig en zeventig nog maar weinig aantrekkingskracht had, maar een dynamisch vervolg kreeg in de vorm van een echte sociëteit met een breed scala aan activiteiten, geïnitieerd door H.M.A. Los en verder ontwikkeld door opeenvolgende besturen en leden. De beschouwing over de rol van besturen en leden bij de krachtige ontwikkeling van De Harmonie in de afgelopen decennia rechtvaardigt de gedachte dat we te maken hebben met een vereniging met grote veerkracht en vitaliteit. Dit is ook het thema waar omheen dit jaar het 18e lustrum wordt georganiseerd en de titel van het *Jubileumboek* dat ter gelegenheid daarvan

dit voorjaar is gepubliceerd. In dit boek wordt in afzonderlijke hoofdstukken naast een geschiedenis van de sociëteit aandacht besteed aan bijzondere thema's zoals de invloed van de coronacrisis, de rol van commissies en gezelschappen, het helaas verdwenen ringrijden tijdens Koninginne-, later Koningsdag, de positie van de vrouw in De Harmonie en zelfs de (her)ontdekking van de beervlinder *Blavipelosia staatsi* uit het Sterrengebergte in Papoea-Nieuw-Guinea, die vernoemd is naar haar vinder, in 1959, het in dit lustrumjaar overleden Harmonielid John Staats. Aan het begin van het 18e lustrumjaar werd ook een postzegel uitgegeven die het ontstaan van de Oegstgeester Sociëteit De Harmonie markeert (afb. 4). ●

Afb. 4 Postzegel uitgebracht bij de aftrap van het 18e lustrumjaar van de Oegstgeester Sociëteit De Harmonie.

BRONNEN

- Jan-Willem Meijeraan, 'Sociëteit De Harmonie 80 jaar', in: *Over Oegstgeest*, november 2014, p. 10.
- Riet van Dort en Bert Driessen, *Oegstgeest in bange dagen, 1940-1945* (Oegstgeest, 1994).
- Erfgoed Leiden en Omstreken.
- Nationaal Archief Den Haag.
- *90 jaar Veerkracht en Vitaliteit, een harmonieuze geschiedenis. Oegstgeester Sociëteit De Harmonie, 1934-2024* (Oegstgeest, 2024).

Dezer dagen is te Oegstgeest door de jagers J. Driessen en Ewijk een kolossale otter geschoten, die de lengte had van 1½ meter.

delpher.nl

De Delpher website van gedigitaliseerde kranten, tijdschriften en boeken biedt niet zelden verrassende informatie. Deze keer een berichtje uit de *Maasbode* van 31 december 1890, toen kennelijk in de omgeving van Oegstgeest nog otters voorkwamen.